

พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าฯ กับพระพุทธศาสนา

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ทวีศักดิ์ ญาณประทีป
คณะมนุษยศาสตร์

พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงเป็นกษัตริย์ที่มีความรอบรู้แตกฉานในพระพุทธศาสนา และทรงเป็นผู้เจริญรอยตามพระยุคลบาทสมเด็จพระบรมชนกนาถ คือพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ฉะนั้นจึงทรงอุปถัมภ์ในด้านการพระศาสนาให้เจริญรุ่งเรืองยิ่ง ดังจะเห็นได้จากการทำสังคายนาพระไตรปิฎก เมื่อ พ.ศ. 2436 พระองค์ได้ทรงอาราธนาสมเด็จพระยาปวเรศวริยาลงกรณ์ ซึ่งดำรงตำแหน่งเป็นมหาสังฆปริณายกในเวลานั้น พร้อมด้วยสมเด็จพระมหาสมณเจ้ากรมพระยาวชิรญาณวโรรส (ครั้งยังเป็นกรมหมื่น) ให้เป็นประธานสอบทานพระไตรปิฎก และให้ตีพิมพ์เป็นอักษรไทย จำนวน 1,000 จบ นับเป็นครั้งแรกที่ได้จารึกพระไตรปิฎกเป็นอักษรไทย นอกจากการทำสังคายนาพระไตรปิฎกแล้ว พระองค์ยังทรงสร้างวัดวาอารามต่าง ๆ ขึ้น รวมทั้งทรงปฏิสังขรณ์วัดเก่าที่ชำรุดทรุดโทรม วัดที่ทรงสร้างขึ้นใหม่

ได้แก่วัดราชบพิธสถิตมหาสีมาราม วัดเทพศิรินทราวาส วัดนิเวศน์-
ธรรมประวัติ (บางปะอิน) และวัดจุฬาทิศธรรมสภาราม (เกาะสีชัง)
ส่วนวัดที่ทรงปฏิสังขรณ์นั้นมีมากมาย อาทิเช่น วัดพระเชตุพนวิมล-
มังคลาราม ทรงปฏิสังขรณ์พระอุโบสถ พระวิหารและพระระเบียง วัด
มหาธาตุยุวราชรังสฤษฎิ์ ทรงปฏิสังขรณ์ด้วยเงินของสมเด็จพระบรม
โอรสาธิราช เจ้าฟ้ามหาวชิรุณหิศ จึงได้พระราชทานนามเพิ่มจากวัด
มหาธาตุ เป็นวัดมหาธาตุยุวราชรังสฤษฎิ์ วัดบวรนิเวศ ทรงปฏิสังขรณ์
ใหม่ทั้งพระอารามและโปรดให้สร้างตำหนักและโรงเรียนมหามกุฏราช-
วิทยาลัยขึ้นใหม่ด้วย วัดราชบูรณะ วัดเขมาภิรตาราม วัดพระปฐมเจดีย์
(นครปฐม) วัดป่าโมกข์ (อ่างทอง) วัดกวีศราราม (ลพบุรี) วัดเสนา-
สนาราม (อยุธยา) ฯลฯ นอกจากนี้ยังทรงสร้างพระพุทธรูป เช่น
พระพุทธรชินราชจำลองซึ่งประดิษฐานอยู่ในพระอุโบสถวัดเบญจมบพิตร-
ดุสิตวนาราม เป็นต้น ในเรื่องของการพระพุทธรศาสนา พระองค์ทรงมี
พระบรมราชาธิบายเกี่ยวกับเรื่องทางพุทธศาสนาหลายเรื่อง เช่น พระ-
บรมราชาธิบายเรื่องนิบาตชาดก เรื่องพระเขี้ยวแก้ว เป็นต้น และยังมี
พระราชปจฉาหัวข้อธรรมต่าง ๆ เช่น เรื่องการแปลศัพท์นิพพาน เรื่อง
การก่อพระทรายและเรื่องเตภาติกขภูติ เรื่องจตุโลกบาล เรื่องบัญญัติ
อภิเชก และเรื่องศัพท์ ฌณูรู้

ในด้านที่เกี่ยวกับพระสงฆ์ พระองค์ทรงเอาพระทัยใส่ในความ
เป็นอยู่ของพระสงฆ์มาก ทรงขจัดอลัชชีออกไปจากวัดและทรงพระราช-

วิจารณ์พระสงฆ์อย่างผู้มีความรอบรู้ เรื่องเกี่ยวกับพระสงฆ์นี้มีปรากฏอยู่ในพระราชหัตถเลขาต่าง ๆ ซึ่งจะยกมาเป็นตัวอย่าง ดังนี้

เรื่องพระอลัชชี รัชกาลที่ 5 ทรงกำชับให้เจ้าอาวาสสอดส่องดูแลอยู่เสมอ เมื่อพระสงฆ์กระทำความผิดเพราะเจ้าอาวาสปล่อยปละละเลย หรือช่วยกันปกปิดความผิด พระองค์จะทรงเอาผิดแก่เจ้าอาวาสด้วยในพระราชหัตถเลขา กล่าวว่่า

“ในหมู่นี้มีความที่ขรราวส ฟ้องกล่าวโทษ พระภิกษุสงฆ์ในพระอารามต่าง ๆ ชุกชุม ว่าต้องปฐมปราชิกบ้าง ดตยปราชิกบ้าง พระสงฆ์ต่อพระสงฆ์วิวาทฆ่ากันตายบ้าง มีมากขึ้นในหมู่นี้ มีความเรื่องหนึ่งเกิดที่วัดมหรณพาราม โฉทก 2 คน ฟ้องพระมหาสุ่นว่าเสพเมถุนเป็นปราชิกกับสตรี 2 คน มาได้ 2 ปีเศษแล้ว เมื่อวันตั้งคณะสงฆ์ พระเทพมุนี เจ้าอาวาสเข้ามาฉัน มีพระราชดำรัสถาม ก็ถวายพระพรเลี้ยงไปทรงพระราชดำริว่า พระเทพมุนีไม่ดูแลการพระอาราม มีความผิดโปรดให้ลดนิตยภัตรลงเท่าเมื่อยังเป็นเปรียญต่อไปปีหนึ่ง” (จดหมายเหตุพระราชกิจรายวัน)

เรื่องพระวิวาทถึงพันกัน ทรงกล่าวไว้ในพระราชหัตถเลขาว่า

“เรื่องพระกำเริบพันกันนี้ ได้เห็นในหนังสือพิมพ์ ว่ามีขึ้นที่ไหนอีกแห่งหนึ่ง น่าจะต้องปราบถึงเจ้าของวัดด้วย” และอีกตอนหนึ่งทรงกล่าวถึงพระเมาเหล่าว่า

“เรื่องพระเมาเหล่ามีปรากฏในหนังสือพิมพ์ ได้ตัดส่งไปให้เจ้าพระยาวิชิตดู การที่จะใช้อำนาจปราบปรามพระเช่นนี้ยังมีช่องที่จะทำได้

เช่นที่กินเหล้าวิวาทกับก้านั้น ผู้ที่กินเหล้าและที่วิวาทจำจะต้องให้สีกหมด
ที่สุดจนเจ้าอธิการที่ไม่ได้เกี่ยวข้องอะไรเลย แต่ปกครองวัดไม่ดี ควรที่
จะไล่เสีย การถูกไล่ของพระนั้น จะให้แรงก็ได้ให้เบาก็ได้ ถ้าให้แรง
อย่าให้โบสฤทธิ์ ไม่มีที่อยู่แก่ก็ต้องสึก ถ้าจะให้เบาให้โบสฤทธิ์ปล่อยให้
ไปอาศัยวัดอื่นอยู่เป็นลูกวัด อำนาจกระทรวงยังอาจทำได้ หากจะไม่
กระตือกระเดี้ยเองเท่านั้น.....” (พระราชหัตถเลขาถึงเจ้าพระยามรราช)

เรื่องพระหมอซึ่งเป็นพระไทยจำพรรษาอยู่ที่บึง พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าฯ ทรงเข้าพระทัยผิดคิดว่าเป็นหมอยา แท้ที่จริงแล้ว
เป็นหมอเสน่ห์ ในพระราชหัตถเลขาทรงกล่าวว่

“แต่ได้ยินข่าวว่าพระเมืองบึงนี้อยู่ข้างเสียชื่อมาก ว่าหากินด้วย
เชิงเป็นหมอทั้งนั้น เดิมเข้าใจว่าจะเป็นหมอยา ต่อถามซ้ำจึงได้ความว่า
เป็นหมอเสน่ห์...” (พระราชหัตถเลขา เสด็จประพาสแหลมมลายู)

พระรักษาโรคด้วยวิธีไสยศาสตร์ ก็ยังดีอยู่บ้างที่ยังมีความเมตตา
ช่วยเหลือผู้ทุกข์ยากเพราะความเจ็บไข้ ถ้าไม่โลกเพราะเห็นแก่กลา
ลัการะ ในพระราชหัตถเลขาทรงเล่าว่า

“พระเมืองนครราชสีมารักษาไข้ด้วยวิธีเหยียบเหล็กแดงแล้วมา
เหยียบคนไข้ ตามซึ่งได้รักษาพระยาวรวุฒิโกโดย อันเจ็บแขนตายแลสืบ
ไปข้างหนึ่งหายเป็นปกติ...” (พระราชหัตถเลขาเสด็จมณฑลฝ่ายเหนือ)

เรื่องพระปลุกเสกเครื่องรางของขลัง ได้ทรงเล่าถึงพระครูปานว่า

“พระครูปานมาหาด้วย พระครูปานรูปนี้เป็นที่นิยมกันในทาง
วิปัสสนาและธุดงค์วัตร มีพระสงฆ์วัดต่าง ๆ ไปเดินธุดงค์ด้วยสองร้อย

สามร้อย แรกลงไปประชุมอยู่ที่วัดบางเหี้ย มีสัปบุรุษที่ศรัทธาเลื่อมใส ช่วยกันเลี้ยง.....คุณสมบัติที่คนเลื่อมใส คือให้ลงตะกรุดด้วย ผูกมือ รัด นามนต์ ที่นิยมกันมากนั้น คือรูปเสือเกาะด้วยเขี้ยวเสือ เล็กบ้างใหญ่ บ้างฝีมือหยาบ ๆ ชาวที่รำลึกกันว่า เสือนั้นเวลาจะปลุกเสก ต้องใช้ เนื้อหมูเสกเป่าไปยังไรเสือนั้นกระโดดลงไปเนื้อหมูได้ ตัวพระองค์เอง เห็นจะได้ความลำบากเหน็ดเหนื่อย ในการที่ใคร ๆ กวนให้ลงโน่นลงนี่ เขาว่าบางทีก็หนีไปอยู่ในป่าช้า ที่พระบาทก็หนีขึ้นไปอยู่เสียบนเขาโพธิ- ลังกา คนก็ยังตามขึ้นไปกวนไม่เป็นอันหลับอันนอน แต่บริวารเห็นจะ ได้ประโยชน์ในการทำอะไร ๆ ขาย มีเกาะรูปเสือเป็นต้น ถ้าปกติราคา ตัวละบาท เวลาแย่งชิงกันก็ขึ้นไปถึง 3 บาท ว่า 6 บาทก็มี ได้รูปเสือ นั้นแล้วจึงไปให้พระครูปลุกเสก.....” (พระราชหัตถเลขา เสด็จประ- พาสมณฑลปราจีน)

จะเห็นได้ว่า พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้า ฯ ทรงทะนุบำรุง พระพุทธศาสนาให้เจริญรุ่งเรือง และทรงขจัดพระอลัชชีผู้บ่อนทำลาย พระพุทธศาสนาโดยมิได้หวั่นเกรงสิ่งใด สิ่งเหล่านี้เป็นตัวอย่างในสมัย พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้า ฯ ซึ่งควรจะเป็นบทเรียนสำหรับปัจจุบัน นี้ ในการที่จะธำรงพระพุทธศาสนาไว้ให้คนไทยนับถือต่อไปโดยไม่ควร จะต้องมาสงสัยในการกระทำของพระพุทธสาวก

